bildiri özetleri kitabı
ABSTRACT BOOK

www.kentsaglik.org

City & Health Symposium

with international participation

Uluslararası katılımlı

Kent ve Sağlık Sempozyumu

7-9 HAZİRAN **JUNE 2006**

ISBN 975-6149-23-X

cmsproject+
"alwayspositive...

CMS
Kongre Yönetim Sistemleri
Uluslararası Organizasyon
Yayıncılık Bilişim Hizmetleri
Limited Şirketi

Dedekorkut Sokak No: 16/ 4
Çankaya 06690 Ankara TURKEY
Tel : +90 312 442 8845
Fax : +90 312 439 5545
E-mail : info@cmsorg.com

Sunuş

Hamdi AYTEKİN
Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı v

Mustafa BOZBEY
Nilüfer Belediye Başkanı vii

Düzenleme Kurulu ix

Bilimsel Program xiii

Davetli Konuşmacılar

Geçmişten Günümüze Kent Kavramı
Cengiz BEKTAŞ 1

Kent ve Toplumsal Sınıflar
Korkut BORATAV 4

The Impact of Inequality: Empirical Evidence
Richard WILKINSON 5

Katı Atıklar ve Tıbbi Atıkların Yönetimi
Günay KOCASOY 12

Kentlerde Sağlıkta Eşitsizlikler
Alpaslan TÜRKKAN 25

Kentsel Alanlarda Yoksul Kesimin Sağlık Sorunları: Ankara ve Diyarbakır Kentlerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırmanın Gösterdikleri
Melih ERSOY 33

Kadın ve Şiddet: Kentte Yapılabilecekler
Gülseren AĞRIDAĞ 40

Kent Ve Bağımlılık: Hazzın Acı Yüzü 42
Kültegin ÖGEL

Kent ve Depresyon 43
Timuçin E.ORAL

Kent ve Kişilik 46
Doğan ŞAHİN

Kent Yaşamının Bedenselleştirme Süreçlerine Katkıları 48
Feryal ÇAM ÇELİKEL

Bursa Atmosferindeki Ağır Metallerin Konsantrasyon ve Kuru Çökelme Akı Seviyeleri 51
Can KURAL, S. Sıddık CİNDORUK, Yücel TAŞDEMİR

Introduction into The Twinning Project "Air Quality" of The European Commission 52
Dagmar GÖMER, SOMUNKIRANOĞLU F., TOK E.

Clean Energy Use To Reduce Urban Air Pollution In Bursa 57
Michaela KENDALL-CANGÜL, Şeref GÜÇER

Exceeding of EU - Air Quality Limit Values Starts Clean Air Planning Examples From Germany And Europe 59
Wolfgang J.MÜLLER

Air Quality and Health: Current Understanding 61
Philip DEMOKRITOU, Michaela KENDALL- CANGÜL

Effects of Air Pollution On Child Health 62
Nihat SAPAN

Hava Kirliliğinin Çocuk Sağlığına Etkisi 63
Nihat SAPAN

Su Kirliliği Epidemiyolojisi, Su Hijyeni ve Toplum Sağlığı 66
Ömer Faruk TEKBAŞ

Kent Ergonomisi 76
Çağatay GÜLER

Kent Gürültüsü Kirliliği, Etkileri Kontrolu ve Mevzuat 83
Selma KURRA

"Kentlerin Dezavantajlı Gruplara Göre Düzenlenmesi" Kadın Ve Çocukların Kentli Hakları 94
L.Yıldız TOKMAN, Ayten ALKAN

Özürlüler ve Yaşlılar İçin Ulaşılabilir ve Özgürleştirici Şehirler 101
Şükrü SÜRMEN

Kentlerde Elektromanyetik Alan Kirliliği ve Sağlık Etkileri 105
Songül A.VAİZOĞLU, Ömer Faruk TEKBAŞ

Tehlikeli (ve Radyoaktif) Atık Yönetimi ve İnsan Sağlığı 112
Ümit ŞAHİN

Türkiye'de Ülke İçinden Yerinden Edilme, Arka Plan 120
Pınar ÖNEN , Tamer AKER

İş Stresi ve Akıl Sağlığı Sorunları 124
Tolga İ.BİNBAY

Psikiyatrik Epidemiyoloji Araştırmalarında Bir Risk Etkeni Olarak "Kent" 127
Burhanettin KAYA

Kentlerde Bulaşıcı Hastalık Tehdidi 131
Necati DEDEOĞLU

Kültür, Kent ve Sağlık 138
Taylan AKKAYAN

Restoring Health Services in the Aftermath of Katrina 144
Karen B. DeSALVO

Kent ve Güvencesiz Çalışma 147
Özgür MÜFTÜOĞLU

Kent ve Sağlık Hakkı 153
Mustafa SÜTLAŞ

Belediyeler ve Çevre Sağlığı Uygulamaları 163
Ahmet SOYSAL

Sözel Bildiriler

Kent ve Toplum

0156
Kent ve Kentte Bir Kullanıcı Grubu Olarak Gençler 169
Bayraktar Adile Nuray

0167
Sağlığın Sosyal Belirleyicileri Perspektifinden Türkçe Literatürde Kent ve Sağlık İlişkisine Bir Bakış 171
Arık Hale, Kesgin Coşkun, Kılıç Bülent, Ergör Alp

0200
Kentlerde Toplumsal Ruh Sağlığı için Yeni bir Tehdit: Toplumsal Güven(siz)lik ve Şiddet
Aslan Şükrü 173

Sağlıkta Eşitsizlikler

0123
Özürlülerin Sağlık Hizmetlerine Ulaşmadaki Zorlukları: Ön çalışma
Bakırcı Nadi, Erden Elif Altuntaş, Sülün Serdar, Çalhan Dilda, Öz Ece, Kurt Seray, Çifçi Aylin 175

Kent ve Göç

0014
Türkiye'de İç Göçün Sağlık Hizmet Sunumu Kalitesine Etkisi
Çubukçu Mert 177

0018
1990' lar Sonrası Diyarbakır Kentine Göçle Gelenler ve Sağlıkları
Elmacı Nuran, Erkan Rüstem 178

0054
Göç Ve Şiddet Sarmalı İçinde Kentsel Yerleşimlerin Nöbetleşe Yok Edilişinin Hikayesi: Gap Bölgesi Örneği
Sami Kamuran 180

0088
Ötekinin İçindeki Öteki: Çiğdemtepe Gecekondu Mahallesi Örneği
Haliloğlu Kahraman Zerrin Ezgi 182

0138
Kent, Planlama ve Yerel Yönetimlerin Artan Sorumlulukları
Henden Hatice Burçin 184

0159
Gecekondulardan Çağdaş Yerleşimlere Doğru Bir Kentsel Dönüşüm Yaklaşımı
Uzun Bayram, Yomralıoğlu Tahsin, Nişancı Recep 186

Kent ve Yoksulluk

0139
Kent Yoksullarının Yoksullukla Mücadele Stratejisi: Enformel İş Alanları, Isparta-İzmir Çöp Toplayıcılarına Yönelik Bir Alan Araştırması
Ergun Cem 187

0162
"İyi Yaşarken de Çok Kazanabilirsiniz": Değişen Dünya, Dönüşen Kentler
Kaya Esra 189

0172
İşsizlik-Yoksulluk İlişkisi Ve Kent İşsizliği-Kent Yoksulluğu
Özsoy Muzaffer 191

Kimsesizler

0154
Kent Yaşamında Kimsesizlere Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi ve Olası Hizmet Seçeneklerinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme
Savaşır Gökçeçiçek, Yörür Neriman, Altınörs Ayşegül 192

0158
Kent Yaşamında Yaşlılara Sunulan Yaşlı Bakım Evleri ve Huzurevlerinin Yetersizliği ve Yeni Arayışlar
Şenol Pervin, Altınörs Ayşegül, Yörür Neriman 194

Kadına Yönelik Şiddet

0079
Kadına Yönelik Şiddete Genel Bir Bakış
Ekizceleroğlu Rengül, Zeyrekli Sedef 196

0188
Kentlerde Yaşayan Kadınların Çalış(a)mama Nedenleri
Bilir Güler Seyhan 198

Belediyeler ve Çevre Mevzuatı

0151
İzmir-Konak İlçesinde Gıda Sicili Belgesi Uygulamasının Değerlendirilmesi
Soysal Ahmet, Ergör Alp 200

0155
Büyükşehirlerdeki Sosyal Altyapı Tesislerinin Çevre Planlama Sorunları ve Yaşam Kalitesi
Çiftçi Çiğdem, Erdem Rahmi 202

0170
Konya'da Tarihi Çevrede Kirlenme
Oktaç Arife Deniz 203

Kentlerin Sağlık Sorunları

0147
Kentsel Yerleşmelerde Kaybedilen Doğal Değerler: Ankara Atatürk Orman Çiftliği ve Bursa Ovası Örnekleri
Atac Elâ, Eke Feral 204

0011
Kalabalığın içindeki yalnızlık. Kalabalık Kentsel Mekanların, Kullanıcı Psikolojisi ve davranışlarına etkisi-Beşiktaş örneği
Aktürk Dilek 206

0059
Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Ve Tepebaşı Belediyelerince Sokak Köpeklerinin Rehabilitasyonu Alanında Yürütülen Veterinerlik Hizmetleri
Mumcu Evren Fatih 208

0070
Toplu Konut Alanlarında Sağlıklı ve Yaşanabilir Kentsel Mekânların Oluşturulması Açısından Teknik Altyapı Planlaması - Örnek: Oyak Sitesi / İzmir
Erdin Evren Hilmi 210

0115
Katı Atık Depolama Alanları – Kent İlişkisi Ve Peyzaj (Doğa) Onarım Süreci: İzmir Harmandalı Örneği
Yerli Özgür, Yerli Selin Ece, Uzun Osman 212

0121
Siyanobakteriler ve Kent Sağlığı
Gerçek Ç. Gökçe, Yeşildal Nuray 214

0129
Antalya Kentinin İçme Suyu Sorunlarının Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama Teknikleri Yardımı İle Tespit Edilmesi
Yıldırım Mustafa, Topkaya Bülent 216

0141
Bursa İli Nilüfer İlçesinde 2005 Yılı (Kasım-Aralık) İçerisinde Gürültü Ölçüm Sonuçlarının Değerlendirilmesi
Utku Meriç Arzu, Sınmaz Vahap, Güleş Zerrin, Kıral Aylin, Cingöz Hüseyin, Gerçek Harika 218

0157
Elektromanyetik Kirlilik, GSM Baz İstasyonları ve Işınımların Ölçülmesi
Hamid Ramiz, Çetintaş Mustafa, Kunter Fulya, Karacadağ Hakan 220

0181
Kent ve Sakat Nüfus
Kırımlı Yüksel 221

0184
Su ve Kanalizasyon Hizmetlerinin Halk Sağlığı ve Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Önemi: Malatya Örneği
Görer Tamer Nilgün, Özbilen Vedat 224

Kent ve Ergonomi

0080
Erzurum Kent Merkezindeki Donatı Elemanlarının Ergonomilerinin Değerlendirilmesi
Bulut Yahya, Atabeyoğlu Ömer, Yeşil Pervin 226

0081
Erzurum Kenti Açık-Yeşil Alanların Fiziksel Engelliler Kullanımı Yönünden Yeterliliğinin Belirlenmesi
Yılmaz Hasan, Öz Işık, Demircan Neslihan, Atabeyoğlu Ömer, Toy Süleyman 228

0101
Ergonomik Kent ve Engelliler
Kalaycı Ayşe, Kutay Elif Lütfiye, Kesim Güniz Akıncı 229

0160
Kentsel Mekanda Evrensel Tasarım: Tasarımcının Hiç Bir Kesimi Dışlamama Bağlamında Sosyal Sorumluluğu mu?
Diktaş Erdal Onur, Ergin Şenel 231

0169
Diyarbakır'daki Konutlarda Düşme Olguları ve Risk Faktörleri
Ceylan Ali, Tatlı Mehmet, Güzel Aslan, Kurt Mehmet Emin, İlçin Ersen 233

0174
Engelliler Açısından Kentlerin Ergonomisi: Bursa Kenti Örneği
Karakurt Tosun Elif 235

Yenilenebilir Enerji Kaynakları

0050
Çok Katlı Yapılarda Yenilenebilir Enerji Kullanımı
Asiltürk Emine Nur 237

0130
Yelkenli Rüzgar Çarkları ile Kentlerdeki Küçük Enerji İhtiyaçlarının Karşılanması
Yalçındağ Saim, Abdulla Gabil 239

Ekolojik Toplum

0003
Brüksel Kenti'nde Ekolojik Ağın (Yeşil Ağ) Elemenlarını ve Çevre Değerlerini Korumaya Yönelik Eğitim Etkinlikleri-Kamu ve Sivil Toplum Örgütleri
Demirel Öner, Pirselimoğlu Zeynep, Sarıkoç Elif, Özdemir Buket 241

0029
Çevre Sorunları Farkındalık Düzeyinin İrdelenmesine İlişkin Bir Ön Çalışma: Mersin Örneği
Gödelek Ertuğrul 243

Temel Sağlık Hizmetlerine Ulaşılabilirlik

0127
Sayısal Sağlık Verilerinin e-Planlama Sürecinde Değerlendirilmesi ve Sağlık Tesis Kararlarının Üretiminde Kullanılması
Aydoğan Muhammed 244

0146
Kentler İçin Coğrafi Bilgi Sistem Tabanlı Sağlık Bilgi Sistemi Uygulaması: Trabzon Kent Örneği
Çolak Ebru Hüsniye, Yıldırım Volkan, Aydınoğlu Arif Çağdaş 246

Okul Sağlığı

0084
Türkiye'de Okul Sağlığı Bağlamında İlköğretim Binalarının Değerlendirilmesi
Yüksel Şen, Tokay Semra 248

0134
Ankara'da Bir İlköğretim Okulu Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin ve Konu Uzmanlarının Okul Çevre Algısının Değerlendirilmesi
Temel Fehminaz, Sevencan Funda, Boztaş Güledal, Vaizoğlu Songül, Güler Çağatay 249

0113
Bursa İli Nilüfer İlçe merkezinde yer alan okullarda gıda satış ve üretim yerlerinin denetimi ve sonuçlarının değerlendirilmesi
Seçkin Rukiye Çetin, Pala Kayıhan, Akış Nalan 251

Sağlıklı Yaşlanma

0077
Yaşlı Sağlığı Örgütlenmesi Model Önerisi
Giray Hatice, Meseri Reci, Saatlı Gül, Yücetin Nuray, Aydın Pınar, Uçku Reyhan 253

0095
Sağlıklı Yaşlanmaya Yönelik Mimari Tasarım İlkelerinin İrdelenmesi
Yüksel Şen
255

Beslenme, Fiziksel Aktivite ve Sağlık

0024
Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Beslenme Alışkanlıkları ve Etkileyen Faktörler (2003)
Telatar Tahsin Gökhan, Üner Sarp, Beyhun Nazım Ercüment
256

0197
Toplu Beslenme Hizmeti Veren Bazı Kurumların TS 8985'e Göre Değerlendirilmesi: Konya İli Örneği
Aktaş Nazan, Özdoğan Yahya
258

Hasta Hakları

0061
Hasta Yakınlarının Hakları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi
Yildirim Ayşegül, Gözü Hulya, Sargın Mehmet, Orbay Ekrem
260

Kentlerde Sağlık Hizmeti Sunumu

0039
Sağlık Hizmeti Sunumunda Görünmeyen İki Aktör: Hasta Yakını ve Kent Mekanı
Okten Ayse Nur, Evren Yiğit
262

0041
Yaşlılarda 112 acil sağlık hizmeti kullanımı
Dündar Cihad, Sünter Ahmet Tevfik, Canbaz Sevgi, Çetinoğlu Erhan Çetin
264

0057
Sağlık Hizmetlerinin İmar Planlarında Oluşturulma Biçimine Yönelik Bir Eleştiri
Meşhur Mehmet Çağlar, Sağ Mehmet Akif
265

0063
Hastanelerin Dış Mekan Tasarımları ve Erzurum Kenti Örneği
Atabeyoğlu Ömer, Bulut Yahya
267

0075
Kentlerde Sağlık Yapılarının İç Mekanlarının Sürdürülebilir Tasarım Açısından İncelenmesi
Sayıl Onaran Bilge
269

0148
Çocuklar İçin İyileştirme Bahçeleri Tasarım İlkeleri
Akın Zehra Şebnem, Arslan Mükerrem 271

Sağlık Gelişim Planı

0068
Aydın Şehir Sağlığı Gelişim Planı hazırlık çalışmaları: Kurumların Halk Sağlığı Sorunlarına Yaklaşımı
Evci Emine Didem, Güner Ebru, Çelimli Serkan, Elveren Aysun, Atasoylu Gonca, Gülgün Devrim, Beşer Erdal, Küçükyumuk Mehmet 273

Güvenli Kent Yaklaşımı

0008
Kent Güvenliği Konusunda Dikkate Alınmayan Suç: 'Vandalizm'
Erkan Nilgün Çolpan 275

0069
Kent Açık-Yeşil Alanlarına Fiziksel Engellilerin Erişimi; Erzurum ve Tokat Kent Örnekleri
Yılmaz Hasan, Demir Metin, Yeşil Murat, Irmak Mehmet Akif, Vural Hüccet 276

0118
Yaşlılarına yaşamı yasaklamayan kentler
Dönümcü Şadiye 277

0107
Ankara'da Bir İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yaşadıkları Bölgeyi Değerlendirmesi
Sevencan Funda, Boztaş Güledal, Temel Fehminaz, Özcebe Hilal 280

0150
İlköğretim tesisleri çevresinde çocuk güvenliğinin irdelenmesi: Konya örneği
Özkan Ter Ümmügülsüm, Eryiğit Sedef 282

0161
Kentte Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik Çözümlerin Değerlendirilmesi ve Kent Planlamanın Rolü
Altınörs Ayşegül, Yörür Neriman, Çırak Hüseyin 283

0163
Kent ve Güven-lik
Bal Eylem 285

0183
Kentsel Güvenlik ve Kent Planlaması İlişkisi: "Kent Güvenliği Planlaması"
Henden Hatice Burçin, Korkmaz Gürol 287

Spor ve Oyun Alanları

0021
Ankara Şehir Merkezindeki Bir Belediyenin Dokuz Mahallesindeki Çocuk Parklarında Çevre Güvenlik Durumu ve EMA Düzeyi Saptanması
Sevencan Funda, Özcebe Hilal, Çilingiroğlu Nesrin, Telatar Gökhan Tahsin, Önder Fatma Gül, Karakaş Gülin Gökçen 289

0031
3-6 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişiminde Çocuk Oyun Alanları Tasarımının Yeri
Arslan Mükerrem, Kiper Tuğba, Erdinç Lerzan 291

Ulaşım

0072
Ulaşım ve Kentsel Planlamanın Sağlıklı Yaşam Üzerine Etkisi
Eryılmaz Semiha Sultan, Eryılmaz Yaşasın 292

0082
Sağlık, kent planlama ilişkisi bağlamında İstanbul tarihi yarımda bölgesinin 19.yy. Kent planlarının incelenmesi
Gürer Tan Kamil, Tuncer Ezgi 294

0187
Kent İçi Ulaşımda Yerel Yönetimlerin Sorumluluğu: Edirne İncelemesi
Güler Mahmut 296

Sanat ve Sosyal Faaliyetler

0097
Kentli ve Sağlıklı Olmaya Sanatsal Bir Çözüm: "Sanat Yoluyla İnsana Yardım: Sanat Terapisi "
Özgür Sayar Özge 298

Sigarasız Kent

0060
Çevresel Faktörlerin Astım Hastası Çocukların Ve Ebebeyinlerinin Yaşam Kalitesine Etkisi
Yildirim Ayşegül, Lüleci Emel, Nuhoğlu Çağatay, Ceran Ömer 300

0096
"Sigarasız Kent" Kavramlaştırılması ve Şehir Planlama Terminolojisindeki Anlamı
Ergin Şenel, Diktaş Erdal Onur 302

Kent ve Planlama

0012
Sağlıklı Kent- Birey-Toplum İçin Kentsel Mekan Kurgulaması ve Kentsel Mekana İlişkin Kullanıcı Beklentileri
Uslu Aysel, Kiper Tuğba 304

0015
Ölüler Kentinden Sağlıklı Kentlere Dönüşümü Sağlayacak Peyzaj Tasarımı Üzerine Düşünceler
Uslu Aysel, Hasgüler Ayça 306

0083
Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Dönüşümü
Özgen Levin 308

0085
Sağlıklı kentsel gelişme ve kent planlaması bağlamında bir irdeleme: "Akçaabat"- sorunlar ve çözüm önerileri
Aydın Türk Yelda 310

0108
Kent Sağlık ve Mimarlık
Seren Berrak 312

0110
Kentsel Planlama ve Peyzaj Mimarlığı İlişkisi: Tekirdağ Örneği
Şişman Elif Ebru, Paşalıoğlu Tülin, Korkut Aslı 314

0126
Başarılı Kentsel Mekanların Nitelikleri Üzerine Bir Tartışma
Öztürk Kurtaslan Banu, Demirel Öner 315

0128
Kent Planlama ve Kamu Sağlığı
Ecemiş Kılıç Sibel 317

0160 / S43.

Kentsel Mekânda Evrensel Tasarım: Tasarımcının Hiçbir Kesimi 'Dışlamama' Bağlamında Sorumluluğu mu?

DİKTAŞ Erdal Onur, ERGİN Şenel
Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Tınaztepe Kampüsü Doğuş Cad. No: 209 35160 Kuruçeşme Buca-İzmir

Kent -her ne kadar merkez kavramlarından biri olan politikanın içeriği, modern perspektifle birlikte, etik alandan yönetme yeteneğine doğru kaymış olsa dahi- hala politik bir aradalığın, söz söylemenin ve elbette bir takım araçlarla kendini görünür kılmanın ortamı olmayı sürdürmektedir.

İnsanın politik varlığını sürdürebilmesi için bir kamusal alanda yer alması, hatta bir kamusal mekânda fiziksel olarak bulunması da hala önemsenmesi gereken koşullardan biridir. Oysa engellilik ve yaşlılıktan ötürü bedenleri tüm işlevlerini tam olarak yerine getiremeyen bireylerin, sanal mekânın araçsal kolaylaştırıcılığı gibi kimi araçlar dolayımıyla kamusal alandan olmasa da, yaratılan fiziksel zorluklar nedeniyle kamusal mekândan uzakta tutulması, özellikle mekân organizasyonu pratiğinde çoklukla süre giden bir durumdur.

Sorun kısmen, mekân organizasyonu epistemesinde bu grupların yer alışında devam eden yetersizliklerden de kaynaklanmakla birlikte, alanda üretilen bilginin, gündelik üretim içerisinde, plan ve projelerde yeterince yer alamamış ve nesne olarak mekânsallaşamamış olmasında kendini daha çok göstermektedir.

Bu sorunun kaynaklarından belki de en önemlisi mekân organizasyonu sürecinde aktif rol alan plancı, mimar, peyzaj mimarı ve benzeri kişilerden oluşan kesimin politik ve elbette politiği kavrayış tarzlarıyla ilişkili olarak etik sorumlulukları konusunda henüz yerleşikleşememiş ve rasyonel bir karşılık bulamamış duyarlılık düzeyleridir.

Fiziksel çevre tasarımı ve üretimi özellikle kentsel mekânda ve kamusala, daha da çok toplumsala yönelik gerçekleştirildiğinde, gerçek ya da tüzel kişiler arasında olsun temelde ekonomik olan bir ilgiyi aşan ve sorumluluk/yükümlülük önceliklerini başka bir noktaya taşıyan ilişkiye sahiptir.

"Denklik", "karşılıklılık" içeren politik/etik bir anlayış "ötekilik" durumunu, olumsuz tınılar veren ideolojik tutumları dışarıda bırakan ve her koşulda birlikte var olabilmeyi tercih eden bir perspektifte eritebilir. Ancak özellikle günümüzde, politik ve toplumsal yaşantının, sözünü ettiğimiz bu koşullarda var olabilmesi için, öncelikle ortama, yaşantıya nüfuz etmiş ve etkinliği nedeniyle de onlara fazla yer bırakmayan ekonomizmin üretmiş olduğu, üretici/tüketici ilişkisi bağlamında oluşan kategorizasyonun aşılması gerekmektedir.

Ekonomik temelli bir ilişkide üretici/tüketici ilişkisi somut karşılıklılık ve çoklukla çıkar temelli ilgi ve beklentiler bağlamında bir yükümlülük ilişkisi olarak oluşmaktadır. Oysa

politik/toplumsal ilgide denklik, karşılıklılık sorumluluğa dayalı bir ilişkiyi gereksinir. Bu noktada yükümlülük ve sorumluluk arasındaki farklılık önemlidir. Yükümlülük bir zorunluluğu ifade eder ve tercih söz konusu değildir. Yapılmaması durumunda iki tarafın dışında, örneğin bir yargı kademesinin çözeceği bir sürece girilir. Oysa sorumlulukta tercih söz konusudur. Sorumluluk bağlamında kişilerin diğerleriyle kurdukları ilişki politik temelli etik bir niteliğe sahip olmaktadır.

Tercih sorununun kişiselliği sonucunda, tercih yönelimlerini etkileyebilecek ve toplum yararını gözetmeye eğilimli bir etik çerçeveye sahip olunamaması durumunda oluşan boşluk ise hızla diğer egemen çerçevelerce doldurulmaktadır. Bu bağlamda özellikle kentsel mekân üretiminde, kentsel mekânın politik/toplumsal içeriğine bağlı olarak gösterdiği denklik, karşılıklılık durumunun sağlanabileceği ve bundan yararlanacak herkesin en azından fiziksel olarak erişebileceği bir nitelikte olmasının sorumluluğu planlayanın/tasarlayanın omuzlarında olmaktadır.
Bu noktada **evrensel** ya da **kapsayıcı tasarım** olarak adlandırılan ve mimarlık, şehir ve bölge planlama, endüstriyel ürün tasarımı gibi tasarımın her alanında, ortalama insanlar dışında kaldığı düşünülen grupları göz önünde bulundurarak yapılan tasarım ediminin toplumsal yararla olan ilgisi, yukarıda belirtilen ekonomist ya da politik/etik, toplumsal arasında yaptığı tercihle, yani bir bakıma topluma karşı üstlendiği sorumluluğuyla ilişkili olarak değerlendirilmelidir. Hatta denilebilir ki mekân organizasyonu ile ilişkili tüm alanlar bu perspektifin eleştirel eleğinden geçirilerek yeniden tanımlanmak durumunda kalacaklardır.

Anahtar Sözcükler: Kentsel mekân örgütlenmesi, kamusal alan, kamusal mekân, politik/etik/toplumsal sorumluluk, evrensel tasarım.

0096 / S13.

"Sigarasız Kent" Kavramlaştırılması ve Şehir Planlama Terminolojisindeki Anlamı

ERGİN Şenel, DİKTAŞ Erdal Onur
Dokuz Eylül Universitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Tınaztepe Kampusu Doğuş Cad. No: 209 35160 Kuruçeşme Buca-İzmir

Kültürel süreçte fiili mekânsal - olgusal bir gerçeklik olan kent, Modernite ve onun olgusal gerçekliği olan Modernizm kapsamında ve bu ideolojinin içsel değer üretim dinamizmini mekâna indirmekle görevlendirilen ve bu bağlamda araçsallık kazandırılan Şehir Planlama Eyleme alanında, teoride, giderek olgusal bir gerçeklik olmaktan kurgusal bir gerçeklik olmaya doğru yönlendirilmiş ve uygulama alanında da kurumsal ve yasal olarak işlerlik kazandırılmıştır.

Kent, değer üreten sektörleriyle, sektörler arasında kurulan işlevsel ilişkileriyle planlanan/kurgulanan uzmanlaşmış bir yerleşme birimidir. Dolayısıyla kendisine atfedilen her nitelik, bütünle işlevsellik kurabilmesi için, sistemin diğer unsurlarıyla ve genel işleyiş düzeniyle bağdaşmak zorundadır.

Kamu bilincini sigaranın olumsuz etkilerine çevirmek amacıyla oluşturulan "**sigarasız kent**" tanımı, fiziki planlama disiplini içinde kenti özünde sorgulamaktadır. Çünkü tanım, sigara kullanımından kalkarak sosyal ve sağlık alanında üretilmiştir; kent ise kurgu olarak sosyal boyuta değil, ekonomik boyuta temellendirilir ki, bu da kentin varlık olarak özünü oluşturur. Öncelikle "sigarasız kent" tanımı, sigara ve tütün ayrımını getirmektedir. Kent de bu ayrımı özü itibariyle yapar. Çünkü sigara bir endüstri ürünüdür, böylece ikinci meta üretim sektörü kapsamındadır ve şehir planlama da bu sektör üzerinde kurumsallaşır; tütün ise, endüstriyel bir bitki olarak birinci sektörün ilgi alanı içindedir ve kent bu sektörü/tarımı ontolojik olarak dışlar.

Bu halde "sigarasız kent" tanımı bizi çok uluslu sigara üreticileri ile karşı karşıya getirecektir. Çünkü sonuçta, ekonomisini bir kenarda bıraksak dahi, endüstriyel yerleşimden söz etmek zorundayız. Sadece sağlık alanından kalkarak ve sağlık alanını merkeze alarak üretilen "sigarasız kent" tanımı, şehir planlama eylem alanında işlevsiz kalacaktır. Şehir planlamayı işlevsiz bırakarak da "kent" sözcüğü, günümüzde küreselleşen dünyada kullanılamaz.

1990'lı yılların ikinci yarısından günümüze kadar gelen süreçte, özellikle ilgili STK'ların öncülüğünde sosyal mekânda, konuya ilişkin yaşanan hareketlilik, "**sigarasız toplum**" olarak kavramlaştırıldı. Alan yazını incelendiğinde görüleceği üzere, toplum kavramı sivil ve siyasal bağlamları içerir. Toplumun sivil bağlamı, ulusal-uluslararası örgütlenmeler çerçevesinde sigaranın sağlığa olan olumsuz etkilerine dikkati çekip, gerekli ve yeterli koşul ve önlemlerin oluşturulmasını talep ederken; siyasal bağlam kendi sorumluluk çerçevesinde üzerine düşenleri yapmaya çalışmaktadır. Yasama Organı bir yandan siyasal toplumun (devletin) Modernizmin ekonomi düzlemindeki küresel kapsayıcılık içindeki konumu gereği, çok uluslu sigara tekellerinin lehine, öte yandan ilgili STK'ların da desteğiyle sivil yaşamı tütün ürünlerinin zararlarından korumak amacıyla üretim aleyhine yasalar çıkarmaktadır.

Birbirini olumsuzlayarak anlamsızlaştıran bu tutum, siyasal toplumun varlığına içselleşen özsel bir niteliktir. Çünkü bu durum içinde yaşadığımız küresel – siyasal gerçekliğin devlet tasarımıdır.

"Sigarasız Toplum" kavramının, "**sigarasız sivil toplum**" olarak işlevsel olabileceğinden hareketle, sigaraya karşı örgütlü mücadelede, mücadelenin kişiselleştirilmesi kaçınılmaz olacaktır. Sigara ile "kişinin özel alanı" doğrudan ilişkilendirilmeli ve bu özel alanın mekânı üzerinde durulmalıdır. Bu özel mekânların kent mekânları içindeki konum ve durumları sistematik bir analizle ele alınabilir. Ancak doğrudan "sigarasız kent" kavramını ifade etmek, alan terminolojisi bağlamında doğru olmayacaktır.

Sonuç olarak, slogan tarzı ifadelendirmelerdeki yoğunlaştırılmış anlatım gücünün işlevselliği düşünüldüğünde, mekâna gönderme yapan ve sigarayla ilişkilendirilen bir kavram önemli olacaktır. Bunun için de öncelikle Tarım, Ekonomi, Sağlık, Sosyal Bilimler ve Fiziki Planlama Bilimleri bir araya gelerek, tütün ve sigara konusunun kendi alanlarındaki durumunu ele almalı, oluşturacakları ortak akıl üzerinden ilgili bilim alanlarında kabul edilebilirliği yüksek ortak bir tanım/kavram önermelidirler.

Anahtar Sözcükler: sigara, kent, ekonomi, şehir planlama